

บทบรรณาธิการ

รูกล้ำ ล่วงละเมิด : ว่าด้วยวรรณกรรม
(Transgression in Literature)

กระแสจริยธรรมนิยมซึ่งกำลังแผ่ขยายพื้นที่และอิทธิพลของตนอย่างต่อเนื่องในสังคมไทยปัจจุบันชี้ให้เห็นถึงความหวาดกลัวและความหวาดระแวงของสังคมไทยต่อ “สิ่งแปลกปลอม” ทั้งหลายที่กำลังเข้ามาท้าทายคุกคาม หรืออาจถึงขั้นทำลายบรรทัดฐานทางสังคมและจารีตความเป็นไทย ซึ่งมีชนชั้นกลางเป็นองค์กรพิทักษ์ความถูกต้องชอบธรรม การขับเคลื่อนปะทะกันระหว่างกระแสทางวัฒนธรรมสองกระแสซึ่งเราอาจเรียกกว้างๆ ได้ว่ากระแสจารีตนิยมและกระแสเสรีนิยมทางวัฒนธรรมนั้น ปรากฏให้เห็นในการแลกเปลี่ยนถกเถียงอย่างดุเดือดเผ็ดร้อนเกี่ยวกับเรื่องราว “อื้อฉาว” ผิดต่อวัฒนธรรมประเพณีอัน “ดีงาม” และเก่าแก่ของไทย และมีให้เห็นอย่างต่อเนื่องในหลากหลายพื้นที่ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นในรั้วองค์กรภาครัฐ มหาวิทยาลัย สื่อสารมวลชน หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ ความพยายามใช้อำนาจจัดการปราบปรามการละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมปรากฏให้เห็นหลากหลายรูปแบบ เช่น การสั่งห้ามฉายภาพยนตร์ในราชอาณาจักรไทย การเซ็นเซอร์หนังสือ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายอาญามาตรา 112 ฯลฯ แต่การณ์กลับเป็นว่าความพยายามเหล่านี้ในการรักษาเส้นแบ่งเขตแดนที่ชัดเจนระหว่างความถูกต้องเหมาะสมและความไม่เหมาะสม ดูจะส่งผลในทางสวนกลับหากพิจารณาปริมาณของการละเมิดที่นับวันยิ่งทวีจำนวนมากขึ้นอย่างจุดไม่อยู่ ดังนั้น การทำความเข้าใจปรากฏการณ์นี้จึงไม่น่าจะเกิดขึ้นได้จากความพยายามตอกย้ำและแบ่งแยกเส้นแบ่งเขตแดนที่เด็ดขาดชัดเจน หากแต่น่าจะอยู่ที่ความพยายามก้าวเข้าไปทำความเข้าใจกับการล่วงละเมิดจากมุมมองที่หลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น

วารสารศิลปศาสตร์ ฉบับนี้ได้รวบรวมบทความด้านวรรณกรรมวิจารณ์ของนักวิชาการจากหลากหลายเส้นขอบฟ้า โดยมีประเด็นหลักเรื่อง “การละเมิด” (transgression) ในวรรณกรรมเป็นจุดเริ่มต้นและแกนกลางของการนำเสนอบทวิเคราะห์ โดยทั่วไปนั้น เป็นที่เข้าใจร่วมกันว่า การละเมิดคือการท้าทายกฎเกณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบทางสังคม จารีตทางวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสถาบัน รวมไปถึงกฎหมายที่รัฐใช้ควบคุมและปกป้องพลเมือง ในแง่นี้ การรุกราล้วงละเมิดจึงหมายถึงการก้าวข้ามข้อจำกัดและเส้นแบ่งเขตระหว่างสิ่งอันพึงเป็นที่อนุญาตกับสิ่งอันไม่พึงอนุญาตในสังคมหนึ่งๆ เป็นการก้าวล่วงเข้าสู่พื้นที่ที่ต้องห้าม (taboo) เข้าสู่พื้นที่ที่อยู่เหนือและนอกกฎ ในแง่ที่เลวร้ายที่สุด การแหกกฎนี้ถือเป็นความผิดอันพึงได้รับการลงโทษเพราะสร้างความปั่นป่วนให้กับโครงสร้างสังคมอันสงบสุขและเป็นระเบียบ ในแง่ที่อาจหาญที่สุด การล่วงละเมิดถือเป็นการท้าทายหรือโจมตี “อำนาจ” ทั้งหลายทั้งมวลซึ่งเป็นทั้งผลผลิตและผู้สร้างความชอบธรรมให้กับโครงสร้างสังคมและอุดมการณ์ที่เป็นอยู่ (status quo) ซึ่งมีการกดทับและเบียดบังความเป็นอื่นให้ต้องเก็บกดและหลบซ่อน ดังนั้น การคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับการละเมิดจึงไม่สามารถแยกออกได้จากการคิดเกี่ยวกับข้อห้ามและกฎเกณฑ์ ในลักษณะที่สิ่งแรกนั้นอาจไม่ได้เป็นเพียงแค่คู่ตรงข้ามของสิ่งหลังอย่างที่เรามักจะเข้าใจ หากแต่ทั้งสองสิ่งอาจเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของกันและกันเลยทีเดียว

วรรณกรรมนับเป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมที่มีธรรมชาติอันล่วงละเมิด (transgressive) อยู่เป็นพลวัตภายในตน ในภาพกว้างของประวัติศาสตร์วรรณกรรม วรรณกรรมแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นเกิดขึ้นและมีอยู่ได้สืบเนื่องจากการกระทำอันล่วงละเมิด (act of transgression) ต่อชนบและประเพณี การประพันธ์กระแสหลัก ด้วยการตั้งคำถาม สืบตรวจสอบสวน ปฏิเสธ หรือแม้กระทั่งประนามหยามเยียดอย่างไม่ปราณี ในแง่ประวัติศาสตร์ความคิด

เนื้อหาของวรรณกรรมชิ้นเอกทั้งหลายทั้งมวลยังเต็มไปด้วยความท้าทาย ต่อกฎเกณฑ์และจารีตของสังคมที่อยู่แวดล้อมและนอกเหนือจากตัวบท วรรณกรรมจึงเป็นพื้นที่ของความเป็นไปได้ในการล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ *par excellence* บทความทั้ง 7 บทความและอีกหนึ่ง บทวิจารณ์หนังสือในวารสารฉบับนี้ เผยให้เห็นหลากหลายหน้าตาและ รูปแบบของการล่วงละเมิด รวมไปถึงการให้ความหมายกับการกระทำนี้ ซึ่งเปลี่ยนแปลงและตื่นได้ตามกาลและเทศะ และตามตำแหน่งแห่งหน อันไม่เสถียรของเส้นแบ่งระหว่างบรรทัดฐานและการกระทำผิด

การล่วงละเมิดอาจถูกใช้เพื่อตีแผ่ ขัดขืน และล้มล้างอำนาจนำ ดังเห็นได้ในบทความชิ้นแรกจาก เมธาวิ โลหะสุด ที่วิเคราะห์ถึงลักษณะความเป็น นวนิยายล่วงละเมิด (Transgressive novel) ของ *Fight Club* ทั้งในเชิง เนื้อหาและในระดับของเรื่องเล่า ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การวิพากษ์วิจารณ์ระบอบ ทุนนิยมและวัฒนธรรมบริโภคนิยมผ่านการใช้ความรุนแรง เมธาวิได้ใช้ กรอบคิดเรื่อง “ความอูจจาร” (Abject) ของจูเลีย คริสเตวา (Julia Kristeva) วิเคราะห์ตัวละครและความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครในนวนิยายสัญชาติ อเมริกันเรื่องนี้ โดยเผยให้เห็นว่าการล่วงละเมิดเริ่มต้นด้วยกระบวนการที่ เกิดขึ้นจากภายในร่างกาย และแผ่ขยายไปยังภายนอก จนนำไปสู่การพลิก กลับโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบทุนนิยมและผู้บริโภค การล่วงละเมิดดังกล่าวนี้จึงเปรียบดัง “โรคร้าย” ของความล้นเกินที่เพาะตัว ขึ้นจากภายในระบบทุนนิยมเอง บทความชิ้นนี้จบลงที่การวิเคราะห์ความ คลุมเครือของเสียงของผู้เล่าในฐานะเสียงแห่งความอูจจารที่บ่อนทำลาย โครงเรื่องแบบเป็นเส้นตรงอันเป็นลักษณะสำคัญของเรื่องเล่าแบบทุนนิยม

ในบทความ “ความเยบยลของขุนช้าง” ประคอง เจริญจิตรกรรม ชีให้เห็นถึงกระบวนการบิดเบือนพลิกผันกฎเกณฑ์ทางสังคมเรื่องการห้ามล่วงละเมิดภรรยาของผู้อื่นของตัวละครผู้ร้ายที่ชาญฉลาดอย่างขุนช้างใน *เสภา*

ขุนช้างขุนแผน ภายใต้โครงสร้างสังคมแบบจารีตประเพณีอย่างสังคมของ
ขุนช้างขุนแผน กฎเกณฑ์และระเบียบทางสังคมเดียวกันนี้เองสามารถถูก
ใช้ประโยชน์ให้กลายเป็นใบอนุญาตในการล่วงละเมิดตัวกฎเองได้เช่นกัน
บทความชิ้นนี้ทำให้เห็นถึงความคลุมเครือของเส้นแบ่งระหว่างกฎเกณฑ์
และการล่วงละเมิด และอย่างหลังสามารถเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากการมีอยู่
ของกฎเกณฑ์ซึ่งได้รับการสถาปนาผ่านกลไกทางสังคม การล่วงละเมิด
ในบทความชิ้นนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของกฎ และกฎก็เป็นส่วนหนึ่งของการล่วง
ละเมิดอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้เด็ดขาด

นัทธนัย ประสานนาม ในการวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง พระจันทร์สีรุ้ง
ของวัดตรา ได้แสดงให้เห็นถึงความลึกลับในเรื่องพ่อทางเลือก หรือการ
เปิดเผยความเป็นพ่อ ผ่านการวิเคราะห์ความซับซ้อนและความขัดแย้งทาง
อัตลักษณ์ของตัวละครเอกซึ่งเป็นพ่อกะเทย และความสัมพันธ์ของเขากับ
ตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง ผู้วิจารณ์ชี้ถึงกับดักของวาทกรรมนำว่าด้วยสถาบัน
ครอบครัวและเพศวิถีกระแสหลัก ซึ่งยังคงทรงอิทธิพลและแทรกซึมอยู่ใน
นวนิยายเรื่องนี้ และอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การล่วงละเมิดบรรทัดฐาน
เรื่องเพศและเรื่องความเป็นพ่อไม่สามารถสลัดตนเองให้พ้นจากกรอบ
วาทกรรมนำ ข้าอาจยังหวนกลับมาตอกย้ำและสร้างความชอบธรรมให้กับ
บรรทัดฐานเดิมอีกด้วย บทความชิ้นนี้จึงเผยให้เห็นถึงข้อจำกัดของการ
ล่วงละเมิดในแง่ที่ว่า ในโครงสร้างอำนาจดังที่เป็นอยู่ ในท้ายที่สุดแล้วนั้น
การล่วงละเมิดอาจเป็นไปเพื่อสอดคล้องกับสิ่งซึ่งบรรทัดฐานทางสังคมได้
คาดหวังจากการละเมิดนั้นไว้ก่อนแล้วก็เป็นได้ ดังนั้น การล่วงละเมิดใน
นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นตัวอย่างของรูปแบบการล่วงละเมิดที่ไม่อาจนำไปสู่
การโค่นล้ม หรืออย่างน้อยที่สุด การบ่อนเซาะอำนาจนั้น แต่อาจเป็นหนึ่งใน
กระบวนการภายในอันทรงพลังของตัวอำนาจเองที่จะปรับโฉมและปรับ
ข้อจำกัดของตนเพื่อรักษาสถานะการเป็นอำนาจนำไว้ต่อไป

บทความของ กฤษฏี ชัยรัตน์ นำเราย้อนกลับไปสู่ชนบทการประพันธ์
แนวสำนึกนิยมของกวี (Poetischer Realismus) ในเยอรมันสมัยศตวรรษที่ 19
ผ่านสองตัวละครหญิงจากสองนวนิยายของเทโอดอร์ ฟอนทาเน่ (Theodor
Fontane) การมีชู้รักนอกสถาบันครอบครัวของตัวละครทั้งสอง ซึ่งถือ
เป็นการละเมิดบรรทัดฐานและชนบทประเพณีนั้น ได้รับการวิเคราะห์ผ่าน
บริบททางสังคมและอุดมการณ์หลักที่เวียนว่ายในสังคมเยอรมันเมื่อร้อย
กว่าปีก่อน นั่นคือวาทกรรมเรื่องความเป็นหญิงที่ “ดี” ซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามกับ
หญิงงามเมืองหรือผู้หญิง “ไม่ดี” โดยที่วาทกรรมดังกล่าวมีจุดอ้างอิงอยู่ที่
การรักษาความมั่นคงของสถาบันการแต่งงานเป็นสำคัญ ความน่าสนใจ
ของบทความนี้จึงอยู่ที่การนำวรรณกรรมทั้งสองเรื่องไปวางไว้ในประวัติ-
ศาสตร์ (historicisation) ซึ่งทำให้เห็นว่า ปมหลักของเนื้อเรื่องว่าด้วยการ
ละเมิดนั้นมิได้รับการปฏิเสธตัดสินในเชิงศีลธรรมอย่างเด็ดขาดเบ็ดเสร็จ
ในทางตรงกันข้าม กลับได้รับการนำเสนอจากหลากหลายมุมมองและใน
หลากหลายระดับ ในแง่นี้ เรื่องราวการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมอาจ
สามารถถูกมองได้ว่าเป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งของชนบววรรณกรรมแนว
สำนึกที่นำเสนอภาพแทนของสังคม โดยเฉพาะเมื่อบริบทการประพันธ์
ตรงกับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนผ่านจากโลกเก่าสู่โลกใหม่ ดังสังคมยุค
อุตสาหกรรมในเยอรมัน ในแง่หัวข้อของงานประพันธ์ การละเมิดจึงมิได้
อยู่นอกเหนือปริมณฑลของกฎเกณฑ์การประพันธ์ หากแต่เป็นแกนกลาง
หลักซึ่งสะท้อนความกังวลและความกระวนกระวายใจของสังคมต่อการ
เปลี่ยนผ่านทางสังคมวัฒนธรรม

ในบทความ “การละเมิด: ความสำเร็จต่อการเล่าเรื่องในมหากาพย์”
นาวัน วรรณเวช จำแนกประเภทของการละเมิดที่เกิดขึ้นในมหากาพย์นี้
เพื่อวิเคราะห์และชี้ให้เห็นความสำคัญของการละเมิดประเภทต่าง ๆ ต่อ
เศรษฐศาสตร์ของการเล่าเรื่อง ทั้งนี้ นาวันยังเสนอการตีความความหมาย

ของการละเมิดในแง่ของโชคชะตาซึ่งถูกกำหนดโดยอำนาจเหนือมนุษย์ การละเมิดยังเป็นโอกาสให้วรรณกรรมเรื่องนี้ได้นำเสนอภาพของมนุษย์ที่ซับซ้อนและเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ซึ่งอาจไม่ได้เป็นไปตามอุดมคติสมัยใหม่ว่าด้วย “คนดี” เสมอไป อย่างไรก็ตาม การละเมิดอันนำไปสู่การคลี่คลายปมความขัดแย้งล้วนเกิดขึ้นจากคำสาปของผู้มีคุณธรรมทั้งสิ้น ในแง่นี้ อุดมคติเรื่องคุณธรรมซึ่งเป็นฐานสร้างความชอบธรรมให้กับการละเมิดนี้ ส่งผลให้การละเมิดกฎเกณฑ์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำเรื่องเล่ากลับคืนสู่สภาวะแห่งกฎระเบียบหลังจากความวุ่นวายโกลาหลในตอนต้นเรื่อง บทความชิ้นนี้ทำให้เราเห็นชัดเจนว่า การละเมิดอาจเป็นองค์ประกอบที่ขาดไปไม่ได้สำหรับการธำรงรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคมมนุษย์ที่ความชอบธรรมของผู้ปกครองแอบอิงอยู่กับอุดมคติเรื่องคุณธรรม โดยที่อำนาจอันเปราะบางนี้ถูกคุกคามอย่างสม่ำเสมอจากผู้ถูกปกครอง

บทความ “ร่วมอภิรมย์ หรือ ช่มชู้?” ของ เสาวณิต จุลวงศ์ นำเสนอมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจจากสังวาสในวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยใช้กรอบทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์แนวสตรีนิยมที่หลอมรวมแนวคิดเรื่องเพศสถานะและช่วงชั้นทางสังคมเข้าด้วยกัน เพื่อขบคิดเกี่ยวกับประเด็นการกดขี่กดทับ (domination) ด้วยข้อเสนอให้อ่านอย่างรู้เท่าทันเสียงของผู้เล่าและอ่านจากมุมมองของตัวละครฝ่ายหญิง บทความวิเคราะห์ชิ้นนี้เผยให้เห็นถึงบทบาทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างตัวละครชายหญิงในการกำหนดความหมายของบทอัศจรรย์ให้เป็นการสมยอมหรือการล่วงละเมิด โดยการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้นนั้นได้รับความช่วยเหลือจากชนบทการประพันธ์ผ่านกลวิธีและความงดงามเชิงวรรณศิลป์ เพื่อกลบเกลื่อนและบิดเบือนความรุนแรงที่เกิดขึ้นแต่ไม่ได้รับการกล่าวถึงในดวับท บทความชิ้นนี้จึงมีความสำคัญในการท้าทายวงการวิเคราะห์วรรณกรรมไทยร่วมสมัย และตั้งคำถามกับสุนทรียศาสตร์

การประพันธ์และการประเมินคุณค่าวรรณกรรมไทยในชนบทตามที่เป็นอยู่ รูปแบบของการละเมิดซึ่งบทความชิ้นนี้เผยให้เห็นจึงเป็นการละเมิดที่ได้รับการรับรองโดยอำนาจนำและถือเป็นหนึ่งในรูปแบบของการใช้อำนาจอย่างแยบยลในการกดทับกีดกันเสียงที่อ่อนแอกว่า โดยมีอุดมการณ์ปีศาจปิตุ้ยและอุดมการณ์เรื่องคนดีคนเลวเป็นฐานในการสร้างความชอบธรรมให้กับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

ปิดท้าย วารสารศิลปศาสตร์ ฉบับนี้ ด้วยบทความเรื่อง “‘ชายเคราะห์น้ำเงิน’ : ห้องต้องห้าม พรหมจรรย์ ทาบู และฆาตกรต่อเนื่อง” พริยะดิศ มานิตย์ ใช้กรอบทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เพื่อถอดรหัสสัญญาณทางเพศที่แฝงอยู่ในห้องต้องห้ามในนิทานแปร์โรต์ เราจะเห็นว่าประเด็นเรื่องการสูญเสียพรหมจรรย์และการเปิดบริสุทธิ์หญิงสาวในฐานะ “ข้อห้าม” ทางสังคม (หรือที่ผู้เขียนบทความใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “ทาบู”) อันพึงยึดถือเป็นบรรทัดฐานทางเพศนั้นได้แฝงตัวอยู่ภายใต้เนื้อเรื่องไร้เดียงสาอย่างนิทานสำหรับเด็กหญิง การละเมิดข้อห้ามดังกล่าวจะนำมาซึ่งบทลงโทษที่อึดหืดหิด นั่นคือการฆาตกรรมและความตาย บทความชิ้นนี้ปิดฉากการเดินทางสำรวจรูปแบบอันหลากหลายของการล่วงละเมิดด้วยข้อเสนอว่าความหวาดกลัวอันอยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์นั่นเองที่อาจทำให้เกิดการสถาปนาข้อห้าม และลักษณะสำคัญของข้อห้ามก็คือการที่มันถูกคุกคามจากการละเมิดอยู่เสมอ นั่นเอง

เราจะเห็นว่าการล่วงละเมิดซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมนั้นมีตั้งแต่ในระดับของเนื้อเรื่องไปสู่ระดับของโครงสร้างการเล่าเรื่อง เช่นกัน การให้ความหมายแก่การกระทำอัน “ลึกลับ ล่วง ละเมิด” นี้ก็สามารถมองได้จากหลากหลายมุมมอง ตั้งแต่การล่วงละเมิดเพื่อเปิดโปงและโค่นล้มอำนาจนำไปสู่การล่วงละเมิดในฐานะเครื่องมือและองค์ประกอบสำคัญของอำนาจทั้งในทางตรงและทางอ้อม บทความทั้ง 7 บทความทำให้เราตระหนักว่า

การล่องละเมิดนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมั่นคง ควบคู่ไปกับการพยายามสถาปนาและรักษากฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน การทำความเข้าใจการล่องละเมิดจากหลากหลายมุมมองนี้จะนำไปสู่การตีแผ่สิ่งที่ถูกกลบเกลื่อน และกลบทับทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับโครงสร้างทางสังคม และอาจไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์ความคิดเกี่ยวกับขอบเขตของอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลและสังคมนั้นๆ

ดังนั้นแล้ว ปริมาณพลของวรรณกรรมจึงมิใช่พื้นที่ขาวดำที่มีการตัดสินถูกผิดอย่างไร้เดียงสา หากแต่เป็นพื้นที่ที่อนุญาตให้มีสีเทา ให้เสียงที่ท้าทายกฎเกณฑ์ได้มีที่ทางให้ตัวตนกับเสียงแห่งการละเมิดนั้น แม้จะในระดับที่น้อยนิดเพียงใดก็ตาม จึงไม่น่าแปลกใจว่าเพราะเหตุใดอำนาจนำทางสังคมจึงเกรงกลัวพลังของวรรณกรรมและแสดงออก โดยการสั่งห้าม สั่งยึด สั่งเผา และลูกกลามเลยเถิดไปจนถึงสื่อและศิลปะร่วมสมัยต่างๆ ดังปรากฏให้เห็นในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน

นอกเหนือจากบทความทั้ง 7 แล้ว ขอเชิญชวนให้ท่านผู้อ่านอ่าน “บทวิจารณ์หนังสือ: ตำนานแห่งนครวัด” ของจิตร ภูมิศักดิ์ วิวิจารณ์โดยสุธิดา วิมุตติโกศล นักคิดฝ่ายซ้ายผู้มาก่อนกาลใช้รูปแบบของบทสนทนาเพื่ออภิปรายประวัติศาสตร์อารยธรรมยุคโบราณของประเทศเพื่อนบ้าน และชี้ให้เห็นกับดักของการศึกษาประวัติศาสตร์กระแสหลัก โดยเสนอว่าการจะทำความเข้าใจสถานการณ์และตัวตนร่วมสมัยของสังคมไทยนั้น จำเป็นต้องกระทำการสำรวจและตั้งคำถามกับประวัติศาสตร์ที่ถูกทำให้เชื่อด้อยๆ กันมา เพราะ “อดีต” นั้นก็เป็นรูปแบบหนึ่งของเรื่องเล่าที่ผ่านการร้อยและเรียบเรียง

ความเป็นการเมืองของวรรณกรรมจึงสัมพันธ์แนบแน่นกับการล่องละเมิด และ/หรือ การเชิดชวาทกรรมนำ

วันรัก สุวรรณวัฒนา
ในเดือนที่ประเทศไทยอุณหภูมิตดล